

Unifin kommentit ERA-toimenpiteiden priorisoimisesta

Yliopistoilla on keskeinen rooli Euroopan tulevaisuuden ja hyvinvoinnin rakentamisessa. Osaamistason vahvistaminen, oikeat taidot, jatkuva oppiminen ja monitieteisen tutkimuksen synnyttämä uusi tieto ja ratkaisut lujittavat yhteiskunnallista tasa-arvoa ja osallisuutta. Ne ovat myös edellytys Suomen ja EU:n globaalille kilpailukyvyille, vihreälle ja digitaaliselle siirtymälle sekä yhteiskuntien kestävyuden vahvistamiselle.

Unifi katsoo, että Euroopan unionin tutkimus- innovaatio- ja koulutuspolitiikan viimeaikainen tiivistynyt yhteistyö on merkittävä voimavara ja mahdollistaja vastattaessa muun muassa globaaleihin haasteisiin, kansainvälistymiseen ja osaajahoukutteluun. Mahdollisuudet edellyttävät kuitenkin kestäväää ja pitkäjänteistä rahoitusta EU:ssa ja jäsenmaissa sekä kansainvälisen yhteistyön esteiden purkamista kansallisesti.

Unifi katsoo, että Suomen tulee tavoitella EU:n tiede- ja korkeakoulupolitiikassa seuraavaa:

- **TKI-panostukset ovat kolme prosenttia BKT:sta Euroopassa.** Suomi on saavuttanut oman neljän prosentin tavoitteensa vuonna 2030. Nousujohteinen rahoituskehitys jatkuu edelleen vuoteen 2040 asti.
- **Investoinnit tutkimukseen ovat mahdollistaneet pitkäjänteisen ja ennakoitavan rahoituksen.** Tämä yhdessä tutkimuksen arvioinnin uudistamisen toimenpiteiden kanssa on lisännyt tutkijauran houkuttelevuutta Euroopassa ja vetänyt osaamista Eurooppaan globaalisti. EU on pystynyt ottamaan johtavan aseman useilla eri tieteenaloilla. Kilpailutilanne Kiinan on tasoittunut ja transatlanttinen yhteistyö vahvistunut. Afrikasta on tullut merkittävin yhteistyöalue.
- **Pitkäjänteinen tutkimus uudistaa yhteiskuntaa ja elinkeinoelämää.** Se auttaa sopeutumaan rakennemuutoksiin, tekemään todeksi vihreän siirtymän ja digitalisaation sekä ennakoimaan kriisejä. Ns. "curiosity-driven and blue skies" - tutkimukseen annetaan nykyistä enemmän painoarvoa kuitenkin siten, ettei innovaatio- ja perustutkimusrahoitusta eriytetä.
- **Vetovoimaiset ekosysteemit houkuttelevat merkittäviä TKI-investointeja.** Ekosysteemien syntymistä ja rakentumista varmistavat muun muassa korkealaatuiset infrastruktuurit, tutkijanurien kehittäminen sekä innovaatio- ja perusrahoituksen eriyttämättömyys.
- **Akateeminen vapaus on kivijalka huippuosaamiselle.** Vapaus tehdä tutkimusta ilman kaupallista tai poliittista puuttumista, vapaus levittää ja julkaista tutkimustuloksia, oikeus ilmaista julkisesti mielipiteensä tulee hyväksyä laajasti Euroopassa akateemisen työn perusarvoiksi. Akateeminen vapaus on innovaatioiden ytimessä.
- **Kansainvälistyvä korkeakoulutus on osa Euroopan ja Suomen menestysstrategiaa.** Tutkimusperusteisuus on korkeakoulutuksen kehittämisen ytimessä. Euroopan koulutus- ja tutkimusalueita kehitetään tiiviissä yhteistyössä EU instituutioiden, jäsenmaiden sekä sidosryhmien kanssa. Ilman osaajien monipuolista

liikkuvuutta ja yhteiskunnan ponnistuksia sen tukemiseksi emme voi ylläpitää hyvinvointivaltiota ja luoda kestäväää kasvua.

- Korkeakoulusektorille asetettuihin tavoitteisiin pääseminen edellyttää aktiivisten korkeakoulujen ohella myös **EU-jäsenmaiden vahvaa sitoutumista** sekä pitkäjänteistä kansallista toimintaa yhteisesti sovittuihin tutkimus- ja koulutuspolitiikan tavoitteisiin.

Unifin kysely ERA-toimien priorisoimisesta

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry toteutti helmi-maaliskuussa 2022 kyselyn jäsenyliopistoilleen ERA-toimien priorisoimisesta. Yliopistoja pyydettiin valitsemaan viisi (5) tärkeintä ERA-toimenpidettä. Yliopistoja pyydettiin perustelemaan vastauksensa (1) yliopiston näkökulmasta (esim. strategiset painopisteet), (2) kansallisesta näkökulmasta (kansallisen tiedepolitiikan suuntaaminen) sekä (3) EU:n tarjoaman lisäarvon näkökulmasta.

Kyselyyn vastasi kaksitoista (12) yliopistoa. Yliopistojen vastauksissa mainittiin yhteensä viisitoista (15) eri ERA-toimenpidettä. Alle on koottu kuusi selkeästi eniten mainintoja saanutta toimenpidettä ja lyhyet perustelut. Nämä ERA toimet ovat ne, joihin yliopistot sitoutuvat ensisijassa.

Yliopistojen priorisoimat ERA-toimet

Strengthen sustainability, accessibility and resilience of research infrastructures in ERA (toimenpide 8)

Suomalaisissa yliopistoissa on tehty laajasti strategisia panostuksia tutkimusinfrastruktuurien kehittämiseksi ja eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien käytön ja pääsyn edistämiseksi. Tutkimusinfrastruktuurityön vahvistaminen ja kehittäminen kansallisesti ja kansainvälisesti on myös Suomen pitkänaikavälin tavoite. Kyseinen ERA:a koskeva toimi on kaiken tutkimustoiminnan, tutkijakoulutuksen ja laadukkaan tutkimuksen edellytys. EU-tasolla yhteistyö mahdollistaa Suomen tutkijoiden ja infrastruktuurien integroitumista kaikilla tieteenaloilla eurooppalaiseen toimintaympäristöön. Resurssien kohdentamisen näkökulmasta valtio-, alue- ja organisaatorajat ylittävä yhteistyö on avainasemassa.

Promote attractive and sustainable research careers, balanced talent circulation and international, transdisciplinary and inter-sectoral mobility across the ERA (toimenpide 4)

Tutkijanurien kehittäminen on monen suomalaisen yliopiston oman kehittämistyön ja kilpailukyvyn näkökulmasta merkittävä toimi. Kansallisesti tutkijanurien houkuttelevuus ja liikkuvuusmahdollisuuksien lisääminen ja joustavoittaminen vahvistaa Suomen osaajahoukuttelua, mutta myös kansallista pitovoimaamme.

Osaavien tutkijoiden rekrytoinnin ja liikkuvuuden edistämistä liittyy myös kiinteästi ei-akateemisten urapolkujen edistämiseen. Tutkijanurien kehittämisen toimenpiteet liittyy kiinteästi tutkimuksen arvioinnin uudistamiseen.

Deepening the ERA through protecting academic freedom in Europe (toimenpide 6)

Akateeminen vapaus on yliopistojen toiminnan keskeinen arvo. Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu Suomen perustuslaissa. Lisäksi Suomi on Bonnin julistuksella sitoutunut tuomitsemaan kaikki tieteelliseen vapauteen kohdistuvat loukkaukset. ERA:n tulee vaalia, suojella ja puolustaa akateemista vapautta niin rajojensa sisäpuolella kuin ulkopuolellakin.

Demokratian horjuttaminen on saanut maailmalla jalansijaa. Kehitys tulee pysäyttää sivistyksen keinoin. Tieteellisellä ja taiteellisella tutkimuksella vahvistetaan Suomen ja Euroopan kriisinkestävyttä. Keskeistä on tuoda koulutus ja tutkittu tieto tasa-arvoisesti kaikkien ulottuville sekä puolustaa sivistykseen perustuvaa yhteiskuntaa globaaleissa verkostoissa.

Advance towards the reform of the Assessment System for research, researchers and institutions to improve their quality, performance and impact (toimenpide 3)

Monipuolisten, laadukkaiden, oikeudenmukaisten – eritoten tutkimusalojen eroavaisuudet huomioivan – tutkimuksen arviointikriteeristön kehittäminen on tärkeä uudistus, jolla hajanaista arvioinnin kenttää voidaan Euroopassa yhtenäistää. Arvioinnin kehittäminen palvelee useita kansallisia tavoitteita liittyen mm. tutkijanuran houkuttelevuuteen, tasa-arvoon ja diversiteettiin sekä tieteen avoimuuteen ja tieteen hyödyntämiseen. Suomalaisista yliopistoista kuusi ovat mukana jo komission [pilottihaussa](#), jossa kehitetään ja uudistetaan tutkimuksen ja tutkimuksen rahoituksen arviointia. Tutkimuksen arvioinnin uudistamisen toimenpiteet liittyvät kiinteästi tutkijaurien kehittämiseen.

Enable the open sharing of knowledge and the re-use of research outputs, including through the development of the European Open Science Cloud (EOSC) (toimenpide 1)

Avoimen tieteen edistäminen on keskeinen tieteen uudistamista, laatua ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta edistävä tekijä. Infrastruktuurin (EOSC) ohella tärkeää varmistaa ajantasainen ja tehokas datanhallinta, datan uudelleen käyttö ja mahdollisimman järkevä jakaminen yli sektorien. Tärkeää on, että kerättävä tieto on tarpeeksi korkealaatuista ja on olemassa määritetyt kansainväliset laatukriteerit. EOSCia on edelleen kehitettävä siten, että sen hallintorakenteen ja käytön tulisi olla mahdollisimman yksinkertainen, selkeä ja saavutettavissa oleva.

Avoimen tieteen ja tutkitun tiedon saavutettavuuden keskeisiä esteitä on lainsäädännön puutteellisuus tai sopimattomuus tutkitun tiedon jakamiseen. Nämä puutteet näkyvät sekä tekijänoikeuslainsäädännössä että sopimuslainsäädännössä. Unifi katsoo, että kansallisesti olisi tärkeää viedä läpi tekijänoikeuslainuudistuksen niin sanottu tutkimuspaketti, joka jäi kuluvalla hallituskaudella ulos tekijänoikeuslain uudistuksesta. Lainsäädäntöuudistukset ovat kiireellisiä, ja Unifin mukaan olisi tärkeää, että Suomi tuo EU:ssa esiin tarpeen uudistuksille.

Empower Higher Education Institutions to develop in line with the ERA, and in synergy with the European Education Area (toimenpide 13)

Kansainvälistyvä korkeakoulutus on osa Suomen menestysstrategiaa. Tutkimukseen perustuvan koulutuksen merkitys on yliopistojen toiminnan ytimessä. Eurooppalaisten yliopistoverkostojen kehittäminen Erasmus+ -hankkeen rinnalla on myös tutkimuspuolella tärkeää.

EU haluaa tiiviimpää ja syvempää yhteistyötä korkeakoulutukseen. Tämä tarkoittaa muun muassa yhteisten kansainvälisten koulutusohjelmien ja toimien toteuttamista, valmiuksien ja resurssien yhdistämistä ja yhteisten tutkintojen myöntämistä. On tärkeää, että Suomessa kansallisella tasolla luodaan tarpeelliset edellytykset, jotta aiempaa tiiviimpi ja kestävä valtioiden välinen yhteistyö olisi mahdollista.

Suomen ja yliopistojen näkökulmasta on tärkeää, että ERA ja nyt valitut toimet sidotaan TKI-tiekartan tavoitteisiin ja toimeenpanoon kansallisen TKI-toimintaympäristömme kehittämiseksi. Yllä esitetyt prioriteetit ERA-toimiksi osaltaan rakentavat Suomesta entistä vetovoimaisempaa TKI-toimintaympäristöä kansainvälisessä kilpailussa kotimaisille ja ulkomaisille tutkijoille ja muille asiantuntijoille.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf